

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره سی و نهم - ۱ تا ۲۱ فروردین ۱۴۰۰

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۲۱ فروردین ۱۴۰۰

۳۹

بنام خداوند جان و آفریننده

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره سی و نهم - ۱ تا ۲۱ فروردین ۱۴۰۰

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۳۹

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۲۱ فروردین ۱۴۰۰

فهرست مطالب

- درآمد: تعارض منافع و نافرجامی توسعه در ایران..... ۲
- تعارض منافع از موانع تولید است..... ۵
- تعارض منافع بوروکراسی کشور با دولت الکترونیکی..... ۵
- تعارض منافع در معاملات قیم با خود..... ۵
- اگر مسأله تعارض منافع مدیریت نشود، حکومت را هم از بین می برد..... ۶
- تضاد منافع در بورس همچنان قربانی می گیرد..... ۷
- تعارض منافع اصناف بالادست مانعی برای اصناف پایین دست..... ۷
- موقعیت تعارض منافع مالک - نماینده در سازمان بورس..... ۸
- تعارض منافع در پیگیری حقوق نیروی کار..... ۸
- سوءمدیریت و تعارض منافع از جمله عوامل مشکلات اقتصادی است..... ۹
- «طرح مدیریت تعارض منافع» برنده جایزه جامعه اندیشکده‌ها..... ۹
- دور زدن بخشنامه تعارض منافع در آموزش و پرورش..... ۹
- تعارض منافع وزارتخانه‌ها، مانعی مقابل بازنگری در مخارج دولت..... ۱۰
- گزارش کارشناسی «فقر و نابرابری در دسترسی به زیرساخت‌ها: مسکن»..... ۱۰
- سیاست به مثابه مدیریت تعارض منافع جامعه و قدرت..... ۱۱
- سازوکار جبهه اصلاحات ایران برای جلوگیری از تعارض منافع..... ۱۱
- خداحافظی برخی مسئولان مدرسه‌دار از آموزش و پرورش..... ۱۲
- تعارض مسئولان در انتخاب میان منافع ملی یا منافع کوتاه‌مدت شخصی..... ۱۲
- محتوای چند رسانه‌ای تعارض منافع..... ۱۲
- تحلیل فضای مجازی: دانش تخصصی یا پوششی برای نفع‌بری..... ۱۳

درآمد: تعارض منافع و نافرجامی توسعه در ایران

عنوان: لزوم پرداختن به مسئله تعارض منافع در روند تدوین برنامه هفتم توسعه

افسانه شرکت

تا قبل از سال ۱۹۶۲ در منشور سازمان ملل متحد رشد درآمد همان رشد اقتصادی در نظر گرفته و از آن به عنوان شاخصی برای تعیین میزان توسعه‌یافتگی کشورها استفاده می‌شد اما پس از آن جامعه اقتصادی به این نتیجه رسید که در واقع درآمد نمی‌تواند معیار یا ملاک مناسبی برای توسعه باشد چرا که توسعه تنها شامل رشد درآمد نیست بلکه نحوه توزیع آن نیز بسیار مهم است. در یک تعریف گسترده‌تر توسعه علاوه بر رشد اقتصادی به مسائلی همچون بهبود توزیع درآمد بین افراد جامعه و کاهش فقر، گسترش ظرفیت‌های ساختاری کشور برای افزایش تولید، ارائه خدمات آموزشی، بهداشتی و ارتباطات و اطلاعات که همگی زمینه بهبود کیفیت زندگی افراد را فراهم می‌کنند، توجه دارد. لذا توسعه مفهومی چند بعدی است که برای تحقق آن نیاز به اصلاح ساختارها و زیرساخت‌های مدیریتی، قانونی و حتی اخلاقی وجود دارد.

ایران دارای ۷ دهه سابقه برنامه‌ریزی است که یازده برنامه عمرانی و توسعه (پنج برنامه قبل از انقلاب و شش برنامه بعد از آن) را تا به امروز اجرا کرده است. طی این مدت طولانی حجم عظیمی از منابع مادی و انسانی کشور و نیز صدها سازمان و تشکیلات برنامه‌ریزی، ساعت‌ها کار کارشناسی تنها بخشی از هزینه‌های مهمی بوده که کشور برای حرکت در مسیر توسعه پرداخته است. هم اکنون که در مرحله پایانی اجرای برنامه ششم توسعه بوده و دستگاه‌های برنامه‌ریز دولتی، مجلس و سایر ارکان سیاست‌گذاری در تب و تاب نوشتن برنامه هفتم هستند، مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه در راستای پیگیری اهداف، پیگیری مدیریت تعارض منافع در روند تدوین برنامه هفتم توسعه را در دستور کار دارد.

مهمترین هدف توسعه، تلاش برای کاهش فقر است که می‌تواند با رشد اقتصادی و یا توزیع درآمد تحقق یابد. آنچه تقریباً مورد توافق پژوهشگران حوزه توسعه در ایران است، آن است که بیشتر برنامه‌های ۵ ساله توسعه در رسیدن به اهداف خود (به طور خاص کاهش فقر و نابرابری) موفقیت چندانی نداشتند و با وجود سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی و عمومی در فعالیت‌های زیربنایی همچون برق، آب، آموزش و مسکن همچنان افراد زیادی در کشور زیر خط فقر قرار دارند. یکی از دلایل آن را می‌توان عدم کارایی این برنامه‌ها به علت نبود یا هدف‌گذاری نامناسب سیاست‌های فقرزدایی دانست. اما، به نظر می‌رسد باید به این موضوع زیربنایی‌تر و دقیق‌تر نگاه کرد. هر چند سیاست‌های اقتصادی هدف

در هر برنامه روی کاغذ دست‌یافتنی و آرمانی است اما در مسیر اجرا موانعی وجود دارد که حذف آن‌ها نیاز به عزم جدی دارد. یکی از آن‌ها مبارزه با فساد و تعارض منافع است.

هر پژوهشگر حوزه تعارض منافع با این جمله به خوبی آشناست: "پیدایش فساد در بستر تعارض منافع ایجاد می‌شود". البته در [نوشته‌های قبلی](#) به این موضوع اشاره شد که هر تعارض منفعی به فساد منجر نمی‌شود اما عکس آن صحیح نیست و در قریب به اتفاق موارد، فساد در بستر تعارض منافع شکل می‌گیرد. این جمله رابطه فساد و تعارض منافع را نشان می‌دهد اما، سوال آن است که این دو مفهوم چه ارتباطی با فقر، نابرابری و توسعه اقتصادی دارند؟

تحقیقات و نظریه‌های متعدد بیانگر آن است که فساد و فقر در کشورهای در حال توسعه با یکدیگر رابطه مستقیمی دارند. در کشورهایی که فقر مزمن را تجربه می‌کنند، نابرابری اجتماعی، درآمدی و انگیزه‌های اقتصادی زمینه‌های طبیعی تولید فساد سیستمی تلقی می‌شوند. فساد از کانال‌های دیگری بر زندگی افراد فقیر تأثیر می‌گذارد برای مثال سبب می‌شود هزینه‌های دولت از تخصیص به کالاهایی با ارزش اجتماعی مانند آموزش، بهداشت، که به نفع افراد فقیر است منحرف می‌شود. اقتصادهای مبتلا به سطح بالایی از فساد - شامل انواع سوءاستفاده از قدرت در قالب پول یا سوءاستفاده از قدرت برای دستیابی به اهداف خاص از راه‌های غیرقانونی، غیرصادقانه یا غیرمنصفانه - توانایی پیشرفت کامل همانند کشورهایی با سطح پایینی از فساد را ندارند. فساد عملکرد صحیح حاکمیت را مختل می‌کند، چراکه از فعالیت آزادانه قوانین طبیعی اقتصاد جلوگیری می‌کند؛ لذا وجود فساد در اقدامات سیاسی و اقتصادی باعث آسیب‌رسانی و زیان به کل جامع می‌شود. فساد به توزیع ناهموار ثروت منجر می‌شود؛ زیرا مشاغل کوچک با رقابت ناعادلانه با شرکت‌های بزرگ روبرو می‌شوند که ارتباطات غیرقانونی با مقامات دولتی برقرار کرده‌اند. منابع به طور ناکارآمد (اغلب به دلیل رشوه) تخصیص می‌یابد، کیفیت آموزش و مراقبت‌های بهداشتی پایین می‌آید^۱ و بسیاری دیگر از معضلاتی که می‌توان نام برد اما در حوصله این یادداشت نمی‌گنجد. خلاصه کلام اینکه تعارض منافع، فساد و فقر رابطه تنگاتنگی دارند و ریشه‌کن‌سازی هر کدام به حل موقعیت دیگر وابسته است.

مطالعات تاریخی نشان‌دهنده نقش کلیدی نخبگان در تحولات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است. بسیاری از پژوهشگران با استناد به تجربیات موفقیت‌آمیز بعضی از کشورهای در حال توسعه اعتقاد دارند که تحقق توسعه در کشورهای در حال توسعه به تلاش‌ها، فعالیت‌ها و خلاقیت‌های نخبگان بومی آن کشورها بستگی دارد. به عبارت دیگر نخبگان می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در هدایت فرآیند توسعه ایفا کنند^۲. روند تدوین برنامه هفتم توسعه، فضایی در کشور ایجاد می‌کند که می‌توان مسائل اساسی نظام حکمرانی را در میان خبرگان به بحث و گفتگو گذاشت. لازمه تحقق

۱. موقعیت‌ها و مصادیق تعارض منافع در حوزه آموزش فنی و حرفه‌ای کشور و راهکارهای مقابله با آن، مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه، شماره گزارش: ۱۴۳، شماره مسلسل: ۹۹۳۷، بهمن ماه ۱۳۹۹

۲. رحمانی و همکاران (۱۳۹۵)، اجماع نظر نخبگان سیاسی و توسعه، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی و بین‌الملل، سال ۱۷، شماره ۱۹.

اهداف یک برنامه نه تنها آسیب‌شناسی برنامه‌های قبلی است بلکه استفاده از ایده‌ها، پیشنهادات و دیدگاه‌های نخبگان است. تحلیل فضای رسانه‌ای و مجازی در کشور نشان می‌دهد که نخبگان ما به اهمیت مسئله تعارض منافع در نظام حکمرانی برای حل مشکل فساد و فقر پی برده و خواستار حل آن هستند. وجود تعارض منافع در نظام آموزشی، سلامت، بازارهای مالی، سیستم‌های رفاهی و زیربنایی، مسکن، محیط‌زیست، و بسیاری دیگر از حوزه‌ها تا حل نشود انتظار به ثمر رسیدن سیاست‌های توسعه‌ای، تحقق عدالت و بهبود توزیع درآمد واهی خواهد بود. حال که فضا مهیا است رویکرد پیشنهادی آن است که نخبگان، اندیشکده‌ها و سایر صاحب‌نظران از فرصت پیش‌رو استفاده کرده و یک مطالبه اجتماعی برای حل این مشکل ایجاد کنند.

گزیده اخبار، تحلیل‌ها و گزارش‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

محمد باقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، سوءمدیریت و تعارض منافع را از جمله عوامل مشکلات اقتصادی کشور قلمداد کرد.

رضا باقری اصل، دبیر شورای اجرایی فناوری اطلاعات، در تشریح موامع مقابل دولت الکترونیک دولت تصریح کرد: استقرار دولت الکترونیک در ادارات تضاد منافع را به همراه دارد و ساختار سنتی بروکراسی اداری در برابر الکترونیکی شدن کارها و رویه‌ها، از خود مقاومت نشان دهد.

آذر منصوری، سخنگوی جبهه اصلاحات ایران، خبر داد با هدف جلوگیری از تعارض منافع افراد حقیقی و حقوقی که برای انتخابات ثبت نام کرده‌اند، این افراد باید از عضویت در جبهه اصلاحات انصراف دهند.

قاسم احمدی لاشکی، معاون حقوقی و امور مجلس آموزش و پرورش گفته طبق اطلاعات رسیده ۳۱ نفر از معاونت آموزشی استان‌ها و شهرستان‌ها، ۳۲ نفر از مدیران مناطق و ۱۸ نفر از مسئولان شاغل در حوزه حقوقی مشمول بخشنامه تعارض منافع آموزش و پرورش می‌شوند.

محسن زنگنه، عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس، کسب مجوز، رانت و تعارض منافع را از اصلی‌ترین موانع بر سر راه تولید دانست

حمزه نوذری، استاد دانشگاه خوارزمی، در تحلیلی حضور همزمان مدیران دولتی در شرکت‌های بزرگ مانند نفت، گاز و پتروشیمی را عامل بروز تضاد منافع هنگام رسیدگی به شکایت کارگران از شرکت‌های مذکور و اجحاف در حق این کارگران عنوان کرده و هر روز رواج بیشتری می‌یابد.

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی - ۲۱ فروردین ۱۴۰۰

تعارض منافع از موانع تولید است

محسن زنگنه (عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس) - ۱ فروردین ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه کسب و کارها و بازرگانی

"تیترا امشب" در نخستین برنامه در سال ۱۴۰۰ به شعار سال و بحث "تولید؛ پشتیبانی‌ها، مانع‌زدایی‌ها" پرداخت. عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی به گذر از هفت خوان رستم در ایجاد کسب و کار و کارگاه‌های تولیدی و مجوزها اشاره کرد و آن را عاملی دانست که مانع از جهش تولید در سال گذشته شد. او کسب مجوز، رانت و تعارض منافع را از اصلی‌ترین موانع بر سر راه تولید دانست و افزود: وجود رانت و تعارض منافع از جمله مشکلات و موانع تولید است. در کشور ما ۴ هزار و ۵۰۰ معادن غیر فعال وجود دارد که عده‌ای فقط به گرفتن مجوز اکتفا کرده و به انتظار ارزش افزوده آن نشسته‌اند. هیچ مرجعی هم نیست که این مجوزها را باطل کند.

✉ خبرگزاری صدا و سیما

تعارض منافع بروکراسی کشور با دولت الکترونیکی

رضا باقری اصل (دبیر شورای اجرایی فناوری اطلاعات) - ۷ فروردین ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در دولت

از سال ۱۳۸۹ قانون پنجم توسعه و قانون ششم توسعه به موضوع اشتراک‌گذاری رایگان اطلاعات به منظور ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی دولت الکترونیک تاکید و تصریح کرده است. اما هر تحولی در ادارات با یک تضاد یا تعارض منافع همراه است. عموماً استقرار دولت الکترونیک در ادارات تضاد منافع را به همراه دارد و ساختار سنتی بروکراسی اداری در برابر الکترونیکی شدن کارها و رویه‌ها، از خود مقاومت نشان دهد.

✉ خبرگزاری ایلنا

تعارض منافع در معاملات قیم با خود

وکیل تاپ - ۱۰ فروردین ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه حقوقی و قضایی

معاملات قیم به چند بخش تقسیم می‌شود، یکی از این تقسیم‌بندی‌ها به بحث تعارض منافع اشاره می‌کند: معاملات قیم با خود به این نحو که طرف قرارداد مولی علیه خود قیم قرار بگیرد پس به نوعی قیم که اراده انشایی حقوقی مولی علیه در معاملات است، از طرف مولی علیه باید بفروشد و از طرف خودش بخرد و در این حالت قانون مولی علیه را از انجام چنین معامله‌ای منع کرده است خواه مال مولی علیه را به خودش بفروشد و یا مال خودش را به مولی علیه بفروشد، چون قیم وظیفه نگهداری و حفظ اموال را دارد و این که با انجام این چنین معامله‌ای تعارض منافع ممکن است پیش بیاید به این نحو که وی باید منافع مولی علیه را در نظر بگیرد در برابر آن منافع خودش هم هست در این صورت اگر ارزان بخرد منافع مولی علیه رعایت نشده و اگر گران بخرد منافع خودش رعایت نمی‌شود و کمتر پیش می‌آید که کسی منافع خودش را رعایت نکند در آخر این چنین معاملاتی را قانون ممنوع نموده است.

✉ وبلاگ وکیل تاپ

اگر مسأله تعارض منافع مدیریت نشود، حکومت را هم از بین می‌برد

احمد توکلی (عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام) و سید عبدالرزاق موسوی (رئیس شورای اسلامی شهر شیراز) - ۸ فروردین ۱۴۰۰
 ◀ کلیات تعارض منافع

وبینار تخصصی «تعارض منافع، آسیب‌ها و راهکارها» به همت مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی شهر شیراز و با حضور چند کارشناس این حوزه در سطح ملی، برگزار شد. در این وبینار؛ ضمن بررسی تعاریف و مفاهیم تعارض منافع؛ سیستماتیک بودن آن، پراکندگی و ناکارآمدی قوانین مربوط به آن و کم‌اطلاعی بسیاری از مسؤولین اعم از جمله قانونگذاران و مجریان، از جمله آسیب‌های اصلی این موضوع مهم برشمرده شد.

سید عبدالرزاق موسوی، رئیس شورای اسلامی شهر شیراز، در این وبینار گفت: به تازگی سامانه مدیریت پروژه (PMIS) در شهرداری شیراز به بهره‌برداری رسید که در این سامانه تمامی مراحل هر پروژه از ابتدا تا پایان - اعم از مطالعات، انعقاد قرارداد و طراحی تا اجرا و بهره‌برداری -، با کمترین دخالت نیروی انسانی به صورت الکترونیکی در سامانه ثبت می‌شود و تمامی این مراحل و فرآیندها که حجم بسیار بالایی را در شهرداری هم دارا هستند، قابلیت مشاهده، نظارت و پیگیری را خواهد داشت. چنین اقداماتی همگی در جهت کاهش زمینه‌های تعارض منافع انجام شده است.

احمد توکلی، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام نیز با بیان اینکه تعارض منافع یک معنای مرتبط با حکومت دارد و یک معنای عام، اظهار داشت: اوایل انقلاب زمانی که بنده سخن‌گوی دولت بودم، اکثر مردم حرف‌های ما را می‌پذیرفتند در حالی که الان زمانی که صحبت می‌کنیم یا اصلاً باور نمی‌کنند و یا خیلی دیر باور می‌کنند. اگر ما این موارد را در کشور اصلاح نکنیم خطر از دست دادن این آزادی و عزت‌مندی را خواهیم داشت.

توکلی تعارض منافع در مباحث حکومتی را بر اساس اختیارات محوله بر هر فرد در حکومت قابل مصادق دانست و افزود: چه اختیارات اداری، چه اختیارات سیاسی، چه اختیارات تقنینی، چه اختیارات قضایی و چه اختیارات اجرایی؛ تقسیم شدن قدرت بین مناصب مختلف موضوعیت تعارض منافع را ایجاد می‌کند.

وی با بیان اینکه بیشتر جرایم در شب و تاریکی اتفاق می‌افتد، ادامه داد: در جریان انتخابات اگر مردم به فرد رأی دهند افق نزدیک را در نظر گرفته‌اند، در حالی که اگر به حزب رأی دهند، احزاب دارای افق دورتری هستند و تغییر فرد در ادامه نیل به اهداف حزب از دست نخواهد رفت. پیگیری منافع منطقه‌ای به جای منافع ملی توسط نمایندگان مجلس، مصادقی از تعارض منافع است. نماینده اسبق مجلس شورای اسلامی، وعده‌های تعریض راه یا احداث درمانگاه و نظایر آن را به کارپردازی حوزه انتخابیه تشبیه و بیان کرد: اگر احزاب قوی وارد مجلس شوند، می‌توانند منافع ملی را در نظر بگیرند؛ چرا که دارای هم‌فکری گروهی هستند و برای مثال مصوباتی را در مجلس داشته باشند.

* خلاصه‌ای از این گزارش در شماره ۳۸ خبرنامه منتشر شده است.

تضاد منافع در بورس همچنان قربانی می‌گیرد

سیده زینب رزم‌گیر - ۱۴ فروردین ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار، گزارشی با عنوان «بررسی مفهوم و مصادیق تضاد منافع در بازار سرمایه و پیشنهاد مقررات لازم» منتشر کرده است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود. در بازار سرمایه، روابط قراردادی متعددی میان سرمایه‌گذاران و نهادهای مالی، ناشران (مبتنی بر اساسنامه)، شرکت‌های حساسی و... وجود دارد. برخی از این نهادهای اقتصادی، روابط چندجانبه با مشتریان مختلف دارند و به دلیل سرمایه‌گذاری شخصی (اشخاص حقوقی، مدیران، کارکنان و اشخاص وابسته به آنها) در بازار سرمایه، احتمال بروز تضاد منافع در آنها بسیار است. مطالعات نشان می‌دهد بیشترین مصادیق تضاد منافع (مبتنی بر توسعه یافتگی آن بازار) در نهادهای مالی همچون شرکت‌های تأمین سرمایه، کارگزاری‌ها و مؤسسات رتبه‌بندی اعتباری نهفته است. اقدامات مختلفی که شرکت‌ها در قبال مواجهه با تعارض منافع نموده‌اند را می‌توان به صورت زیر خلاصه نمود: در اختیار داشتن سیاست مکتوب و شفاف در قبال شناسایی و مدیریت تضاد منافع؛ استفاده از راهکارهای فناوری محور به منظور رصد و کنترل تضادها در معاملات و قراردادهای شرکت با مشتریان؛ ایجاد فرایندهای شفافسازی تضادها؛ در اختیار داشتن چارچوب‌های مشخص برای انجام معاملات و قراردادهای با اهمیت و حساس؛ ثبت و ضبط تصمیمات همراه با اتخاذ تدابیر خاص برای کنترل و مدیریت تضاد. اقداماتی که نهاد ناظر نیز بدان الزام نموده عبارتند از: رعایت وجود فاصله فیزیکی و مجزاسازی بخش‌هایی از نهاد مالی که دچار تضاد منافعند (Chinese wall)؛ کسب اجازه از مشتریان برای اقدام از سوی شرکت در صورت وجود تضاد منافع؛ افشای شرایط تضاد منافع برای مشتری؛ منع قرار گرفتن نهاد مالی در شرایط تضاد منافع اساسی (معمولاً جرم انگاری شده است).

🔗 اقتصاد آنلاین

تعارض منافع اصناف بالادست مانعی برای اصناف پایین دست

میثم مهدیار - ۱۵ فروردین ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت

بیشتر تشکل‌های قوی مثل کانون وکلا، اتاق بازرگانی و نظام پزشکی جزو طبقات اجتماعی بالا هستند که به دلیل نفوذ در حاکمیت توانسته‌اند منافع صنفی خود را پیگیری کنند و حتی مانع تشکیل تشکل‌های صنفی پایین دست شوند. به عنوان نمونه سیاست‌های کلی نظام سلامت متأثر از سازمان نظام پزشکی کشور است بنابراین تعارض منافع پزشکان مانع ایجاد تشکل برای سایر اقشار نظام سلامت می‌شود و اگر تشکلی هم ایجاد شود به دلیل اینکه نظام سلامت در اختیار پزشکان و سازمان نظام پزشکی است اجازه رشد و کارآمد شدن به آن‌ها نمی‌دهد و یا وقتی اتاق بازرگانی در وزارت صمت، کمیسیون صنایع و معادن و کمیسیون اقتصاد صاحب نفوذ است قطعاً آخرین مسئله حائز اهمیت منافع کارگران و مطالبات آن‌ها خواهد بود؛ در واقع چیزی که نابرابری و تبعیض را رقم زده، تعارض منافع اصناف بالادستی است که مانع رساندن صدای اصناف پایین دست به ساختار حاکمیت شده است.

🔗 پایگاه خبری - تحلیلی قدس آنلاین

موقعیت تعارض منافع مالک - نماینده در سازمان بورس

محمد رضا برهانی - ۱۵ فروردین ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

از اسفندماه ۹۸ که کاهش دامنه نوسانات بورس با مخالفت سیاست‌گذار دولتی مواجه و لغو شد، مداخلات سیاست‌گذارانه رنگ دیگری به خود گرفت. بازدهی بالای بازار سرمایه در ۶ ماه پایانی سال ۹۸ بسیاری از کسانی را که تاکنون نام بازار بورس را صرفاً از اخبار و رسانه‌ها شنیده بودند، به ایجاد صف‌های طولانی پشت در کارگزاری‌ها برای دریافت کد بورسی وادار کرد. دولت نیز که با چالش فروش نفت و کسری بودجه مواجه بود فرصت را برای تامین نقدینگی از بازار سرمایه غنیمت شمرد و فروش شستا و صندوق‌های دارا یکم و دارا دوم را کلید زد. در ادبیات دانش مدیریت، در بیش از یک دهه اخیر با مطرح شدن تئوری مالک-نماینده، موضوع تعارض بین مالکیت و مدیریت و تضاد منافع اهمیت بسیاری پیدا کرده است. سیاست‌گذاری که از سویی به دنبال رفع چالش‌های مدیریتی خود است و از سوی دیگر مسوولیت مدیریت خیر عمومی و عدم بروز بحران را بر عهده دارد در اجرای همزمان وظایف با چالش‌هایی مواجه است که دانش مدیریت راهکارهایی را برای آن ارائه کرده است. این وضعیت به عدم توازن در سیاست‌گذاری دولتی برای بازار سرمایه منجر شد.

📖 روزنامه دنیای اقتصاد

تعارض منافع در پیگیری حقوق نیروی کار

حمزه نوذری (استاد دانشگاه خوارزمی) - ۱۵ فروردین ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع مدیران دولتی

برخی کارگران شرکت‌های بزرگ مانند نفت، گاز و پتروشیمی و مدیران آنها به دلایل مختلفی مانند حقوق معوقه، تعدیل‌های گاه و بیگاه و اجحاف‌های مختلف ناراضی هستند. در چنین وضعیتی، روال قانونی این است که نیروی کار برای احقاق حقوق خود نزد سازمان‌های دولتی مستقر در شهرستان‌ها مانند فرمانداری یا اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی طرح شکایت کند. قول‌هایی برای پیگیری به کارگران داده می‌شود، اما در پاره‌ای موارد، اتفاق خاصی نمی‌افتد. بحث تعارض منافع در اینجا رخ می‌دهد که کمتر کسی به آن توجه کرده است. مواردی دیده شده که برخی مدیران، منافع در شرکت‌ها دارند که در تعارض با پیگیری گله و شکایت کارگران است. کافی است مدت کوتاهی به درددل کارگران اخراج شده گوش فرا دهید تا تعارض منافع شکل گرفته از زبان آنها و با سند و مدرک آشکار شود. در چند سال گذشته مسئله در شهرستان‌هایی که شرکت‌های نفت، گاز و پتروشیمی در آنها مستقر است، زیاد شده است پس لازم است هر چه زودتر دولت قانونی برای حل این تعارض منافع ایجاد کرده و هرگونه سرمایه‌گذاری مدیران دولتی در پروژه‌های جاری و عملیاتی شرکت‌های نفت و گاز را ممنوع کند. برخی مدیران حقوق اندک خود در مقابل هزینه‌های روزافزون زندگی را توجیهی برای سرمایه‌گذاری می‌دانند و معتقدند چون فرصت‌های چندانی برای سرمایه‌گذاری در شهرستان‌ها وجود ندارد و فرصت‌های مناسبی برای کسب درآمد در شرکت‌های بزرگ وجود دارد، به این سمت و سو کشیده می‌شوند. اما این توجیه، پیگیری حقوق کارگران زیاد این شرکت‌ها را به مخاطره می‌افکند.

📖 روزنامه شرق

سوء مدیریت و تعارض منافع از جمله عوامل مشکلات اقتصادی است

محمد باقر قالیباف (رئیس مجلس شورای اسلامی) - ۱۶ فروردین ۱۴۰۰
◀ طرح و لایحه تعارض منافع

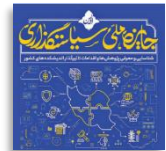

در سال های متمادی محوریت شعار سال متمرکز به موضوعات اقتصادی بوده است و این نشان می دهد که چالش اول کشور از منظر رهبر انقلاب مسئله اقتصاد است و امسال نیز این نامگذاری همین خط مشی را نشان می دهد. سوء مدیریت و تعارض منافع از جمله عوامل مشکلات اقتصادی است. البته کرونا و تحریم ها در سال های اخیر بر مشکلات اقتصادی کشور افزوده است.

جامعه خبری تحلیلی الف

« طرح مدیریت تعارض منافع » برنده جایزه جامعه اندیشکده ها

مهدی فلاحیان (اندیشکده شفافیت برای ایران) - ۱۶ فروردین ۱۴۰۰
◀ طرح و لایحه تعارض منافع

برگزیدگان مرحله دوم جایزه جامعه اندیشکده ها معرفی شدند. طی نخستین مرحله از این جایزه ۲۵۳ پروژه از ۵۲ اندیشکده به دبیرخانه جایزه ملی سیاست گذاری ارسال شد. مرحله دوم جایزه ۹ تا ۱۶ اسفندماه برگزار شد و طی آن ۶۱ پروژه سیاست پژوهی در ۱۶ پنل موضوعی به رقابت پرداختند. ارزیابی و داوری پروژه های مرحله دوم جایزه ملی سیاست گذاری توسط ۳۹ عضو کمیته علمی انجام شد. پروژه برگزیده «پنل نظام های حکمرانی» طبق رای کمیته علمی، « طرح مدیریت تعارض منافع » بود از اندیشکده شفافیت برای ایران. مهدی فلاحیان در تعارض منافع به عنوان بستر شکل گیری فساد مذاقه داشت و سرگذشت طرح مدیریت تعارض منافع در لایحه دولت و طرح مجلس را بازگو کرد. طرح مدیریت تعارض منافع به هنجارگذاری در این حوزه می پردازد. در «پنل سامانه های حکمرانی»، پروژه «سامانه قانون بان» به مرحله نهایی جایزه ملی سیاست گذاری راه یافت.

دنیای اقتصاد

دور زدن بخشنامه تعارض منافع در آموزش و پرورش

خبرگزاری تسنیم - ۱۷ فروردین ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

مجتبی زینوند؛ رئیس سابق سازمان مدارس غیر دولتی به دلیل داشتن مدارس غیردولتی و با هدف اجرای بخشنامه تعارض منافع وزیر آموزش و پرورش، در آبان ماه ۱۳۹۹ از این سمت برکنار و به عنوان رئیس مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور منصوب شده بود؛ این جابه جایی مورد نقد بسیاری قرار گرفت و آن را تعبیر به دور زدن بخشنامه تعارض منافع دانستند چرا که وی توانست همچنان کرسی خود در شورای معاونان این وزارتخانه و حق رای در تصمیم گیری ها را حفظ کند.

خبرگزاری تسنیم

تعارض منافع وزارتخانه‌ها، مانعی مقابل بازنگری در مخارج دولت

مرکز پژوهش‌های مجلس - ۱۷ فروردین ۱۴۰۰

◀ کلیات تعارض منافع

موضوع استفاده بهینه و عادلانه از منابع عمومی دارای سابقه‌ای به اندازه حکومت‌هاست. طی دهه‌های گذشته نحوه تخصیص مخارج دولت به‌رغم انتقادات بسیار، به دلیل وجود درآمدهای نفتی در اقتصاد ایران حساسیت زیادی برنمی‌انگیخت، اما با شدت یافتن تنگناهای اقتصادی در دهه ۹۰ شمسی مساله محل مصرف و بهره‌وری مخارج دولت به موضوع مهمی تبدیل شده و فرآیندهای تامین و تخصیص منابع آن مورد توجه قرار گرفته است. موارد معرفی شده به‌عنوان محورهای بازنگری مخارج در شرایط مختلف می‌توانند از سطح اهمیت متفاوتی برخوردار باشند. به دلیل رفع مساله تعارض منافع دستگاه‌ها در بازنگری و عدم تمایل این گروه به معرفی گزینه‌های کاهش مخارج، حضور وزارت مالیه در اجرای بازنگری در مخارج و نظارت دقیق کارشناسی بر آن بسیار اهمیت دارد؛ باید توجه کرد که اجرای فرآیند بازنگری در مخارج توسط وزارتخانه‌ها با مساله تعارض منافع همراه است. مهم‌ترین راه حل برای رفع تعارض منافع احتمالی ایجاد فشار قابل توجه از سوی رهبری سیاسی برای غلبه بر مقاومت طبیعی وزارتخانه‌ها در برابر کاهش بودجه احتمالی است. در حقیقت رهبران سیاسی نقش اصلی را در روند بازنگری مخارج برعهده دارند و این عزم و اراده رهبران است که به فرآیند بازنگری مخارج معنا می‌بخشد. اصطلاح رهبری سیاسی به آن دسته از سیاستمداران منتخب اشاره می‌کند که در رأس تصمیم‌گیری برای بودجه هستند.

📌 دنیای اقتصاد

گزارش کارشناسی «فقر و نابرابری در دسترسی به زیرساخت‌ها: مسکن»

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه - ۱۷ فروردین ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

با توجه به آنکه مسکن مفهومی فراتر از محلی برای سکونت است و خود جنبه‌های متعددی دارد، پژوهشگران نیز از معیارهای متفاوتی برای بررسی فقر مسکن استفاده کرده‌اند. در پژوهش «فقر و نابرابری در دسترسی به زیرساخت‌ها: مسکن» که توسط دفتر مطالعات رفاه اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و با همکاری مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی انجام شده است به مصادیق تعارض منافع در مسکن که می‌توانند تشدیدکننده فقر مسکن باشد یا مانع بهبود وضعیت شوند، پرداخته شده است.

در بخش «مصادیق و تأثیر تعارض منافع و فساد بر کارایی روش‌های فقرزدایی در بخش دسترسی به مسکن» به دو سطح فردی و نهادی تعارض منافع در مسکن اشاره شده است. به‌طور مثال در سطح فردی به مصادیق در ب‌های گردان پرداخته شده است: «بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران مسکن و ساختمان مهندسانی‌اند که سابقه هدایت و مالکیت بنگاه‌های خصوصی فعال در حوزه ساختمان (مشمول بر پیمانکار، مشاور و تأمین‌کننده) را در کارنامه فعالیت خود دارند و از این منظر امکان و فرصت مناسبی برای خلق منافع مالی و غیرمالی شخصی دارند و این منافع می‌تواند در تقابل با اهداف ذاتی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری قرار داشته باشد.» در سطح نهادی تعارض منافع در مسکن نیز به‌طور مثال می‌توان به کمیسیون‌های ماده ۵ و ماده ۱۰۰ شهرداری اشاره کرد.

📌 مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه

سیاست به مثابه مدیریت تعارض منافع جامعه و قدرت

علی سرزعی (استادیار اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی) - ۲۱ فروردین ۱۴۰۰
◀ کلیات تعارض منافع

بازیگران خرد و کلان سیاست در ایران، باید این شهامت را داشته باشند تا با نگاهی به عملکرد گذشته خود، از مسیر رفته بازگردند و شیوه‌های تازه‌ای را در سیاست ورزی خود در پیش بگیرند. یک گونه از شیوه‌های جدید سیاست ورزی که می‌تواند پیش روی ما باشد، همان است که اقتصاددانان نهادگرا همچون عجم اوغلو و رایینسون، داگلاس نورث یا جامعه‌شناسی چون جوئل میگدال پیش روی ما می‌گذارند؛ اینکه سیاست، حاصل جمع‌برداری توان و کشاکش همه بازیگران است. یا آن‌طور که عجم اوغلو و رایینسون در کتاب «ریشه‌های اقتصادی دیکتاتوری و دموکراسی» تعریف می‌کنند؛ سیاست یعنی مدیریت تعارض منافع میان بخش‌های متنوع و متکثر جامعه و قدرت.

تصور من این است که بعد از دوره آقای هاشمی، ما در اشکال مختلف به سمت تعارض فعالان سیاسی و حاکمیت حرکت کردیم. در دوره آقای خاتمی فعالان سیاسی تعارض زیادی با حاکمیت داشتند و در دوره بعد، این رابطه برعکس شده بود یعنی حاکمیت با فعالان سیاسی تعارض شدیدی داشت.

امروز محصول و نتیجه‌ای که از این فرایند پیش روی ما قرار دارد، یک اقتصاد ضعیف شده است و این ضعیف شدن به گونه‌ای است که کسی نمی‌تواند آن را انکار کند. اقتصاد ما با اینکه می‌توانست بسیار بهتر از وضع امروز باشد، اما به آن جایگاه نرسیده است. این محصول، یعنی اقتصاد ضعیف، دستپخت همه و نتیجه کار همه است، یعنی هم حاکمیت و هم فعالان سیاسی و حزبی. یکی از نکاتی که مرحوم هاشمی در آخرین دیدارها با جمعی از افراد گفته بود، این بود که رشد اقتصادی در دوره ثبات ایجاد شده است، بنابراین ما اگر دنبال تنش باشیم، از دل آن رشد اقتصادی حاصل نمی‌شود. این حرف جالبی بود. تنش منظور فقط در سیاست خارجی نیست بلکه در سیاست داخلی هم هست. باور من این است که از دل تعارض‌های شدید، رشد اقتصادی حاصل نمی‌شود. ما احتیاج داریم تا دست کم ۱۰ سال یک وضعیت هموار و هنجارمند را نه تنها در سیاست خارجی، بلکه در سیاست داخلی داشته باشیم، یعنی نه تهدید شدید از جانب فعالان سیاسی نسبت به حاکمیت باشد، نه حاکمیت بخواهد فشاری به جامعه بیاورد.

✉ خبرگزاری ایرنا

سازوکار جبهه اصلاحات ایران برای جلوگیری از تعارض منافع

آذر منصوری (سخنگوی جبهه اصلاحات ایران) - ۲۱ فروردین ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در انجمن‌ها و نهادهای مدنی

با هدف جلوگیری از تعارض منافع افراد حقیقی و حقوقی که برای انتخابات ثبت نام کرده‌اند، این افراد باید از عضویت در جبهه اصلاحات انصراف دهند. طبیعی است نمایندگان احزاب باید فرد جایگزین به دبیر خانه معرفی کنند و افراد حقیقی هم اگر ثبت نام کرده باشند، طبعاً جایگزینی نخواهند داشت.

✉ پایگاه اطلاع‌رسانی جماران

خداحافظی برخی مسئولان مدرسه‌دار از آموزش و پرورش

قاسم احمدی لاشکی (معاون حقوقی و امور مجلس آموزش و پرورش) - ۲۱ فروردین ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

تعدادی از مسئولان مدرسه دار در ستاد و تعدادی در سطح مدیران کل استانی بود و در مجموع تعداد آن‌ها حدود ۲۲۵ شد که در ۲ طبقه درجه یک و دو تقسیم‌بندی شدند. از این تعداد ۱۳۹ نفر در طبقه اول و مابقی شامل طبقه دوم شدند؛ به این معنی که خانواده همسر یا خانواده خود فرد مدرسه داری می‌کنند. با توجه به آمار احصا شده پرونده ۴ مدیرکل در شورای سیاستگذاری بررسی شد که توافق کردند تا یک سال به مدرسه یا مرکز آموزشی خود توقف فعالیت دهند و از آن استفاده نکنند. طبق اطلاعات رسیده ۳۱ نفر از معاونت آموزشی استان‌ها و شهرستان‌ها، ۳۲ نفر از مدیران مناطق و ۱۸ نفر از مسئولان شاغل در حوزه حقوقی مشمول بخشنامه تعارض منافع می‌شوند.

باشگاه خبرنگاران جوان

تعارض مسئولان در انتخاب میان منافع ملی یا منافع کوتاه‌مدت شخصی

مهدی فضائلی (فعال سیاسی) - ۲۱ فروردین ۱۴۰۰
 ◀ کلیات تعارض منافع

شاید این سوال به برخی اذهان خطور کند که مگر می‌شود منافع یک دولت با منافع ملی تعارض یا تضادی داشته باشد؟ پاسخ مثبت است! این تعارض منافع در برهه‌هایی می‌تواند خیلی جدی و حیاتی باشد مثلاً "مقطع انتخاباتی که رئیس یک دولت می‌خواهد خود را در معرض انتخاب مردم قرار دهد. یکی از برهه‌های حساس و پیچیده که تعارض منافع می‌تواند بسیار جدی موضوعیت پیدا کند پایان یک دولت و همزمان انتخاب رئیس جمهور جدید است. در این شرایط دولت‌ها از سویی تمایل دارند نام نیکی از خود بجا بگذارند و پایان خوشی داشته باشند و از سوی دیگر علاقمند هستند در انتخاب دولت بعدی نیز نقش آفرینی کنند و دولت بعد ادامه همین دولت باشد.

در این شرایط تصمیماتی وجود دارد که منافع واقعی میان مدت یا بلند مدت ملی را تأمین می‌کند اما با پایان خوش مورد نظر دولت تطبیق ندارد و یا امکان اثرگذاری بر انتخاب دولت بعدی را کاهش می‌دهد و بالعکس تصمیماتی که برای دولت نام نیک باقی می‌گذارد اما با منافع واقعی ملی تعارض دارد.

خبرگزاری فارس

محتوای چند رسانه‌ای تعارض منافع

در هفته گذشته، یک برنامه تصویری مرتبط با تعارض منافع در فضای مجازی منتشر شد:

▪ [یونس رونقی و مساله مهم تعارض منافع](#) / آپارات / ۱۴ فروردین ۱۴۰۰

یونس رونقی عضو شورای اسلامی شهر اردبیل، همزمان مشاور اجرایی شهردار اردبیل است. به استناد قانون، عضویت همزمان در شورای اسلامی با تصدی مناصب اداری منافات دارد. این امر ذیل تیتراژ "تعارض منافع" در مدیریت شهری چنین تعبیری دارد: نظارت قانونی اعضای شورای شهر بر امور شهرداری، به واسطه دخیل شدن در منافع مشترک با شهرداری، با انجام صحیح وظایف نظارتی عضو شورا منافات دارد.

تحلیل فضای مجازی: دانش تخصصی یا پوششی برای نفع‌بری لزوم حضور متخصصان فاقد نفع در بازار بورس

محمد عادل

در فاصله روزهای پنج‌شنبه ۱۲ فروردین ۱۴۰۰ تا سه‌شنبه ۱۷ فروردین، در مجموع ۷۵ توییت در توئیتر و ۵۵ مطلب در کانال‌های تلگرام منتشر و بازنشر شده است که به حوزه‌های گوناگونی از جمله نظام بانکی، شوراهای شهر، آموزش عالی و... پرداخته شده است که در این بین وضعیت بازار سرمایه با تأکید بر نقش متخصصین این حوزه در وضعیت پیش‌آمده و نظام بهداشت و درمان با تأکید بر شیوع کرونا بیش‌ترین توجهات را به خود جلب کرده است. کاربران با استفاده از کلیدواژه‌های تعارض منافع و تضاد منافع به بحث پیرامون موضوعات مختلف پرداخته‌اند که در اینجا سعی شده است فارغ از صحت و سقم دلایل، مطالبی که به‌درستی بر تعارض منافع تأکید داشته‌اند مورد بررسی و واکاوی قرار گیرند.

ماهیت سیاسی تعارض منافع در تلگرام

در تلگرام و توئیتر مطالب متفاوتی پیرامون تضاد یا تعارض منافع از اقبال برخوردار شده‌اند و بیش‌ترین توجهات را به خود جلب کرده‌اند. در تلگرام بیش‌ترین تأکید بر تعارض منافع ماهیتی سیاسی داشته و هر دو گروه اصلاح‌طلب و اصول‌گرا تلاش‌هایی را برای ارائه برنامه‌هایی جهت مقابله با تعارض منافع چه در راستای انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۱۴۰۰ و چه برنامه‌های اجرایی فعلی ارائه داده‌اند.

در کانال‌های تلگرامی خبری بیش‌تر به فعالیت‌های اصلاح‌طلبان پرداخته شده است. اصلاح‌طلبان سعی داشته‌اند هم در روند کاندید شدن افراد و هم در روند شفاف‌سازی فعالیت‌های کمیته‌های پنج‌گانه جبهه اصلاحات ایران تا حد امکان تضاد و تعارض منافع را کاهش دهند. در مورد افراد کاندیدا برای انتخاب ریاست‌جمهوری، به گزارش [کانال تلگرام جبهه اصلاح‌طلبان ایران](#) در دومین جلسه این جبهه قرار شد طبق آیین‌نامه مصوب و با هدف جلوگیری از تعارض منافع، افراد حقیقی و حقوقی که برای انتخابات ثبت‌نام کرده‌اند از عضویت در جبهه انصراف دهند. همچنین از بین پنج کمیته تخصصی این جبهه، کمیته پایش و داوری مأمور به آن شد که طبق آیین‌نامه مصوب بر این روند و عملکرد و مدیریت تعارض منافع در ارکان جبهه نظارت داشته و از عضویت نامزدهای انتخابات در مجمع عمومی جلوگیری نماید.

در سوی دیگر، برخی از اصول‌گرایان نیز نسبت به وضعیت تعارض منافع موضع گرفته و خود را مصر بر کاهش آن نشان داده‌اند. به گزارش [کانال تلگرام خانه ملت](#)، محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، با تأکید بر دو اولویت مهم با محوریت موضوعات اقتصادی و خنثی‌سازی تحریم‌ها در مجلس اذعان داشته است که «سوء مدیریت و تعارض منافع از جمله عوامل مشکلات اقتصادی است، البته کرونا و تحریم‌ها در سال‌های اخیر بر مشکلات اقتصادی کشور افزوده است.»

توجه به مسئله تعارض منافع و تأکید بر آن به عنوان یکی از علل اصلی ناکارآمدی‌ها در کشور در هر دو طیف سیاسی غالب در ایران نشان از آن دارد که گفتمان تعارض منافع تا حدودی توانسته است در بین سیاسیون رواج پیدا کرده و افراد بر اهمیت آن واقف شوند. هرچند ممکن است در این میان همچنان کاستی‌هایی نسبت به درک این مسئله در اذهان افراد وجود داشته باشد اما این خود می‌تواند نشانی از پیشرفت این گفتمان داشته باشد.

در فضای توییتر و در میان کاربران برخلاف کانال‌های خبری تلگرام بیش‌ترین توجهات پیرامون تعارض منافع، به مباحث اجتماعی و اقتصادی پرداخته و بر حوزه‌های بازار سرمایه و بورس و نظام بهداشت و درمان با تأکید بر روند واکسیناسیون تأکید داشته‌اند.

استفاده از دانش تخصصی کارگزاران برای کسب نفع شخصی

تضاد منافع به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل زمینه‌ساز فساد شناخته می‌شود. بازار سرمایه نیز از این قضیه مستثنا نیست و افرادی به منظور دستیابی به سودهای کلان منافع خود را به هر قیمتی مرتفع می‌کنند. در بازار سرمایه، روابط قراردادی متعددی میان سرمایه‌گذاران و نهادهای مالی، ناشران، شرکت‌های حسابرسی و... وجود دارد. روابط چندجانبه این نهادها با مشتریان مختلف و به دلیل سرمایه‌گذاری شخصی در بازار سرمایه، احتمال بروز تضاد منافع در آن‌ها را زیاد می‌کند. بیش‌ترین مصادیق آن در شرکت‌های تأمین سرمایه، کارگزاری‌ها و مؤسسات رتبه‌بندی اعتباری نهفته است. پیش از این مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه، در [گزارشی](#) وجود تعارض منافع را در میان شرکت‌های منتفع در بورس بررسی کرده است.

در آستانه بهار ۱۳۹۹ خروج منابع از سپرده‌های بانکی به سمت بازار سرمایه زنگ خطر را برای برخی بانک‌ها به صدا درآورده بود. این روند که در فروردین‌ماه با شدت بیشتری دنبال شد بسیاری از کنشگران مدیریت اقتصادی را سر ذوق آورده بود؛ به گونه‌ای که عده‌ای آغاز یک دوران جدید را در مدیریت سرمایه‌های داخلی نوید می‌دادند. از اسفندماه ۱۳۹۸ که کاهش دامنه نوسانات با مخالفت سیاست‌گذار دولتی مواجه و لغو شد، مداخلات سیاست‌گذارانه رنگ دیگری به خود گرفت. بازدهی بالای بازار سرمایه در ۶ ماه پایانی سال ۹۸ بسیاری از کسانی را که تاکنون نام بازار بورس را صرفاً از اخبار و رسانه‌ها شنیده بودند، به ایجاد صف‌های طولانی پشت در کارگزاری‌ها برای دریافت کد بورسی وادار کرد.

از مرداد ۱۳۹۹ که دیگر در بر پاشنه قبلی نچرخید و کاهش روزه‌روز شاخص بازار سرمایه هرروز متولیان جدیدی را برای ورود و نقش‌آفرینی در این عرصه ترغیب کرد، سیاست‌های مختلفی نیز برای مدیریت بازار سرمایه اعمال شد. سیاست‌هایی از قبیل «تصمیم برای اجرای مصوبه ورود یک درصد از منابع صندوق توسعه ملی به صندوق تثبیت سرمایه بورس از سال ۹۴ تا ۹۹ در شهریورماه»، «افزایش ظرفیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری در آبان‌ماه»، «اجازه به صندوق توسعه بازار سرمایه برای تأمین مالی از طریق انتشار اوراق اختیار فروش تبعی تا سقف سه هزار میلیارد تومان در بهمن‌ماه» و نهایتاً «موظف شدن صندوق‌های سرمایه‌گذاری برای خرید سهام بیشتر» و بالاخره «ایجاد دامنه نوسان نامتقارن» در آخرین ماه سال، نمونه‌هایی از این تلاش‌ها بود.

هرچند این تلاش‌ها صورت گرفت تا بتوان بازار سرمایه را همچنان سرپا نگه داشت اما روند حاکم نشان می‌دهد که بسیاری از مردم که دانش اندکی از این بازار و سازوکارهای آن داشتند، سرمایه‌های خود را در طی مدتی کمتر از یک سال از دست داده و دچار چالش‌های اقتصادی شوند. همین روند از دست رفتن سرمایه‌های خرد مردم توجه کاربران را بیشتر به خود جلب کرده و هرکدام سعی داشته‌اند با نوع نگاه خاص خود این موضوع را واشکافی نمایند که در این میان در کنار سایر عوامل، تضاد یا تعارض منافع از جمله عوامل مورد تأکید از سوی کاربران بوده است.

در فضای توییتر، کاربرانی هستند که سازوکارهای فنی اعمال شده برای کنترل بازار بورس را نه به اقتضای مسائل فنی که بر اساس تضاد منافع دانسته و در نتیجه اقدامات لازم را نه در جهت بهبود اوضاع که در راستای نفع‌بری شرکت‌های فعال در بورس می‌دانند. کاربری با نام نیتو آفریقایی در این باره می‌گوید:

 دامنه نوسان باید فروردین سال قبل برداشته می‌شد نه الان. البته نیازمند بررسی موشکافانه تضاد منافع صندوق‌ها و سب‌گردان‌هاست که کسانی مثل س.س از حساب سب‌د به جیب خودشون سوند وصل نکنن که تو ایران تقریباً غیر ممکنه.

کاربری دیگر نیز در همین راستا دلایل فنی ارائه شده برای برخی سیاست‌ها و اقدامات را صرفاً توجیه‌گر کسب منافع دانسته و بر کارکرد پوششی این دلایل برای به انحراف کشیدن مخاطب دارای اندک سواد نسبت به بورس تأکید می‌کند:

 بله داستان‌های فینیشو می‌دونم. اصلاً تضاد منافع میاد وسط. مگه سرمایه‌ها دست یه باتی باشه که سودها رو با درصد مساوی تقسیم کنه. شارکی جان اینا خوبم می‌دونن داستان چیه ولی قشنگ تصمیم گرفتن برن زیر یه پرچمی سینه بزَن تا بتونن به جای دلایل فنی همیشه یه دلیل خوب بودن داشته باشن.

مهدی رباطی نیز که در یکی دیگر از کاربران است بر این امر تأکید دارد که تمامی حوزه‌ها از جمله بازار سرمایه درگیر تضاد منافع است و باید پیش از هر اقدامی سعی کرد این مسئله برطرف شود تا بتوان سیاست‌های مناسب را اعمال کرد:

 کشور در تمام حوزه‌های تصمیم‌گیری از جمله بازار سرمایه نیازمند دگرگونی اساسی، ورود افراد متخصص و بدون تضاد منافع می‌باشد. پی‌نوشت: اینکه بنده مدیرعامل یک کارگزاری دولتی می‌باشم و نفع شخصی در این خصوص نداشته و اگر مطلبی گفته می‌شود صرفاً از زاویه منافع عمومی و توسعه بازار سرمایه است.

هرچند در این میان کاربرانی نیز هستند که تعارض منافع را دستاویزی می‌دانند برای نقد کردن دیگری. کاربری با نام Mehdi Faridkia به اقتصاددانانی که وی آن‌ها را توجیه‌گر وضعیت پیش‌آمده با تأسی به مسئله تعارض منافع می‌داند اشاره کرده و می‌پرسد:

سال گذشته اقتصاددان‌ها انتقاد کردن که چرا بازار سرمایه ایران برخلاف بورس‌های دنیا و کامودیتی‌ها در حال رشد هست امسال دیگه نمی‌پرسن چرا برخلاف بورس‌های دنیا و کامودیتی‌ها، #بورس ایران در حال ریزش هست؟ اونم ۸ ماه؟ یا اینجا تضاد منافع داریم؟ احتمالاً تورم فعلی که گردن بورس نیس؟

مسئله‌ای که در بین اظهارات کاربران پیرامون وقایع بازار سرمایه قابل مشاهده است این امر است که بسیاری از کاربران به کسانی که خود را متخصص این حوزه می‌دانند اعتماد نداشته و اصطلاحات و عبارات فنی بکاررفته و یا برخی تحلیل‌های کارشناسان را نه برآمده از تخصص و دانش که پوششی برای نفع‌بری می‌دانند. از این روست که برخی از کاربران، چنین کارشناسانی را در ایجاد اعتماد کاذب به بازار سرمایه در مردم مقصر دانسته و بر لزوم وجود متخصصانی فاقد نفع در این میان تأکید دارند. لازم به ذکر نیست که چنین دیدگاهی نسبت به متخصصان، ممکن است چه پیامدهایی را برای نظام دانشگاهی و سرمایه اجتماعی نهاد دانشگاه در پی داشته باشد.

تأمین واکسن؛ قربانی تعارض منافع

گزارش تکان‌دهنده وزارت بهداشت درباره فساد در نظام دارویی جدال‌ها، درخواست‌ها، مخالفت‌ها و سیاست‌گذاری‌ها در مورد نحوه تأمین و توزیع واکسن کرونا، یک‌بار دیگر بحث فساد و وجود مافیای در بازار دارو در ایران را داغ کرده است. فساد در بازار دارو در سال‌های اخیر با موضوع تحریم پیوند خورده است و حالا با شیوع ویروس کرونا در ایران، این مسئله دوچندان مهم و داغ شده است. از برخی هلدینگ‌ها و ده‌ها شرکت ریزودرشت دیگر در کنار دلال‌ها و واسطه‌ها به‌عنوان مهم‌ترین بازیگران فساد در این بازار نام برده می‌شود. حلقه‌های به‌ظاهر غیر مرتبط در این بازار زنجیره‌ای را تشکیل داده‌اند که خروجی آن چیزی جز گران شدن، نایاب بودن و غیراستاندارد بودن برخی داروهای استراتژیک و خاص در ایران نیست. دامنه این فساد تا جایی پیش رفت که اردیبهشت سال ۱۳۹۹ بیش از ۱۷ صاحب‌نظر و فعال حوزه پزشکی، دارویی، اقتصادی و اجتماعی در نامه‌ای به سعید نمکی، وزیر بهداشت، خواستار برخورد با این پدیده شدند. مهم‌ترین مفاد این نامه در ارتباط با تعارض منافع در نظام دارویی کشور، نظام تعیین تعرفه‌های درمانی، نظام تعیین قیمت دارو، نظام تخصیص ارز، مناسبات موجود هیئت‌امنای ارزی، اعطای پروانه‌های تولیدی به اشخاص حقیقی و حقوقی فاقد شرایط و تولید محصولات دارویی پرخطر بود. نمکی هم چند روز بعد دستور رسیدگی به این نامه را صادر کرد که منجر به تشکیل ستاد ویژه‌ای در وزارت بهداشت به‌منظور رسیدگی وضعیت بازار دارو و تجهیزات پزشکی در ایران شد. این ستاد در نهایت گزارش مفصلی با عنوان «آسیب‌ها و فسادها در نظام دارویی کشور» منتشر کرد که سراسر آن تشریح مفاهیم و مصادیقی از «تبانی و بده بستان‌های رفاقتی است که در آن اصول و استانداردهای اخلاقی به قیمت امنیت جانی هم‌نوعان به‌آسانی زیر پا گذاشته شده است.» حال با توجه به آغاز موج چهارم کرونا و مشخص نبودن وضعیت تهیه و توزیع واکسن آن، شهروندان نیز به انحاء گوناگون نسبت به این مسئله واکنش نشان داده و نگرانی خود را نسبت به آینده این بیماری در ایران ابراز داشته‌اند.

محمدعلی شهابی از کارمندان سازمان تأمین اجتماعی در این باره در کانال تلگرامی موج سوم می‌نویسد:

«متروی تهران ۱۴ فروردین ۱۴۰۰؛ همه توی آغوش یکدیگر؛ اینجا و در فضای سر بسته و با ماسک‌های غیراستاندارد، کرونا منتقل نمی‌شود اما وزارت بهداشت پیامک می‌زند که آهای ملت مبادا سیزده بدر خارج شوید که موج چهارم شروع شده است؛ تئوری پردازان آکادمیک مستقر در ستاد کرونا وقتی سروتونین شان بالا برود جوگیر شده و خیلی گردو خاک می‌کنند اما وقتی متعادل می‌شود با واقعیت‌ها مواجه شده و کی بود کی نبود راه می‌اندازند؛ این جمعیت نشان می‌دهد که کشور بسیار اورژانسی نیاز به واردات حداقل ۵۰ میلیون دوز واکسن برای ایجاد حداقل ایمنی جمعی دارد؛ آن‌هایی که جرئت اعتراض به حاکمیت تعارض منافع را ندارند که چرا یک ملت را اسیر و منتظر تولید واکسن داخلی کرده است ولی برای مراسم سیزده رجز خوانی می‌کنند، هرگز دلسوز ایران و مردم نیستند کرونا اگر برای مردم یک خطر بود برای این جماعت نان خوبی ایجاد کرد.»

شاید بتوان این عبارات را خلاصه‌ای از رویکرد عموم مردم نسبت به اقدامات انجام شده پیرامون تهیه و توزیع واکسن کرونا در کشور دانست. کاربری با نام کاربری Farhad در این باره مجلس را مقصر شناخته که با مسکوت گذاشتن لایحه تعارض منافع، باعث شده است تا فضا برای نفع‌بران مهیا شده و سیاست‌ها را به نفع خود تغییر دهند:

🐦 قربانیان پیک چهارم کرونا نتیجه عملکرد مجلسی است که لایحه تعارض منافع را بایگانی کرد تا واردات واکسن‌ها را ممنوع کنند که تاکنون به صدها میلیون نفر تزریق شده و وزارت بهداشت منفعل است

نه تنها اقدامات پیشینی از منظر برخی کاربران باعث به وجود آمدن چنین وضعیتی شده است که اقدامات انجام شده از سوی مسئولان برای مقابله با کرونا نیز با تأکید بر تعارض و تضاد منافع مورد انتقاد قرار گرفته‌اند. کاربری به نام Reshad.kamangar در این باره معتقد است که هر چند ممکن است بنا به دلایلی کشور توانایی انجام برخی اقدامات مانند قرنطینه کامل را نداشته باشد اما امکان آن وجود داشت که با برخی اقدامات ساده‌تر از شیوع بیماری جلوگیری کرد که این امر به علت تعارض و تضاد منافع به وقوع نپیوست.

🐦 اولین اشتباهی که انجام دادن تأکید بیش از حد بر انجام تست بود، اونم تستی که کلی باگ داشت و افراد مثبت واقعی که تعدادشون چندین برابر بود اما با این توجیه که تست منفیه در جامعه چرخیدن... ما توان قرنطینه نداریم اما راه حل‌های ساده و عملی داشتیم که تعارض منافع مانع اجرای اون‌ها شد.

هر چند این کاربر مشخص نمی‌کند که چگونه تعارض منافع سبب این وضعیت و عدم انجام اقدامات مقتضی شده است اما تأکید وی بر تعارض منافع و همچنین سایر کاربران نشان از آن دارد که در بین بسیاری از افراد این عقیده وجود دارد که آنچه بسیاری از سیاست‌ها را در کشور تعیین می‌کند نه نفع عامه مردم که نفع گروه‌های خاص است. هر چند در اینجا برخی از اظهارات منتشر شده در فضای مجازی مورد اشاره قرار گرفت اما بررسی توییت‌ها نشان از آن دارد که دیدگاه کاربران نسبت به تعارض منافع بر اساس این ایده شکل گرفته است که در بسیاری از مواقع بین منافع عموم مردم و نهادهای دولتی و حکومتی نوعی تعارض و تضاد وجود داشته و بر این اساس در برخی موارد مردم قربانی سیاست‌های برآمده از این شرایط می‌شوند.

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۳۹

شماره سی و نهم - ۱ تا ۲۱ فروردین ۱۴۰۰

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

شماره واتساپ خبرنامه: ۰۹۰۲۰۴۳۲۹۹۵

